

# De Heraut

van de

## Bereformeerde Kerken in Nederland.

Het auteursrecht van den inhoud van dit blad wordt verzekerd overeenkomstig de wet van 28 Juni 1881 (Staatsblad N<sup>o</sup>. 124).

Zondag 8 Maart 1896. N<sup>o</sup>. 950.

Abonnementsprijs: franco aan huis, per drie maanden f1.30. Afzonderlijke nummers aan het Bureau 10 Cent.  
Abonnementen worden aangenomen door alle Boekhandelaars, Postdirecteuren en aan het Bureau te Amsterdam.  
Advertentiën: van 1 tot 6 regels 20 Cent; voor elken regel meer 15 Cent.  
Aanvragen en vermelding van leeftijden en Verlagen van Verelkening 10 Ct. p. regel.

Dit blad wordt geregeld des Vrijdags aan de geabonneerden verzonden. Bijdragen van medewerkers, Ingezonden stukken en alles wat verder den inhoud van dit blad betreft, te adresseren aan de REDACTIE, Abonnementen en Advertentiën aan den Uitgever J. A. WORMSER; Bureau N. Z. Voorburgwal 44, te Amsterdam. Inzendingen die later dan Dinsdag 's namiddags te 12 uren worden ontvangen kunnen voor het nummer van die week niet meer in aanmerking komen.

### Van de gemeene Gratie.

XXV.

Gij zijt uit den vader den duivel, en wilt de begeerten uws vaders doen. Die was een menschenmoorder van den beginne, en is in de waarheid niet staande gebleven; want geene waarheid is in hem. Wanneer hij de leugen spreekt, zoo spreekt hij uit zijn eigen; want hij is een leugenaar, en de vader der leugen. Joh. 8:44.

Eer we tot de Paradijs-verzoeking zelve komen, is het gewenscht thans de uitkomst van hetgeen we dusver vonden, saam te vatten. Dit nu komt hierop neer. De eerste mensch was door ééne rechtstreeksche daad van Gods almacht, in *den oogenblik des tijds*, in geheel volwassen afmetingen, op deze aarde tot aanzijn geroepen. Hij stond midden tusschen God en de wereld in. In die wereld was het dier op hem aangelegd, nog eer de mensch er was, 's menschen uitwendige gedaante en bestaanswijze voortvoerende; op het dier was weer de plaant, op de plaant de onbewerkte natuur aangelegd; en alzoo langs alle deelen der schepping ineen-geschakeld, was er een keten uitlopende op den mensch. En terwijl de mensch alzoo heel de wereld in zich saamvatte, werd hij toch daardoor eerst wezenlijk mensch, dat in dit zijn wezen God zelf zich kon afspiegelen en het deed. Alzoo stond de mensch tegelijk als inbegrip der schepping, en tegelijk als beeldrager van den Schepper in den lusthof. Als zoodanig was zijn lichaam overzakt en ongeschonden, en was hij, wat zijn geestelijk bestaan betreft, naar zijn verstand volkomen wijs, naar zijn zedelijken aard volkomen heilig, voor wat zijn stand voor God aangaat, volkomen gerecht. Dit was zijn staat der rechtvaardigheid, of zijn oorspronkelijke gerechtigheid, die niet als een nieuw bestaand bij zijn natuur bijkwam, maar in zijn natuur kleeft. Intusschen sloot de gaafheid van dit volwassen lichaamlijk en geestelijk bestaan, alterminst den voorloop naar de volinding uit, die alleen door zedelijken strijd kon bereikt worden, en hem naar het eeuwige leven, in den glans der voltooide heerlijkheid, zou hebben overgeleid. Dit plaatste hem in de betrekking, die wij het Werkverbond noemen. Blijf hij, ook bij deze nadere ontwikkeling, staan in den zuiveren stand, waarin hij bij zijn schepping gezet was, zoo zou zijn leven verhoogen zijn tot het eeuwige. Ontviel hij aan dien justen, rechten stand voor God, zoo zou zijn leven, hoezeer ook als bestaan onvernietigbaar, zinken tot de laagte des doods.

En dit nu kon niet tot beslissing worden gebracht zonder het proefgebod der verzoeking. Heilig als Adam was, kon hij geen stukke der Wet, die in zijn hart geprent stond, volbrengen, of zijn hart sprak die Wet toe, en leidde tot een doen van het goede, omdat het goed was; terwijl het ware goed eerst volbracht is, zoo het geschiedt, omdat God het wil. Of nu Adam in dien Godebehaaglijken zin kiezen zou, kon eerst recht blijken aan een gebod, dat niet in zijn hart geprent stond, maar onbegrepen als

een schijnbaar willekeurig gebod tot hem kwam. Dit gebod en de rechte meening er van kon hij verstaan, omdat de taal in hem geen eerste stamelen van klanken, maar een genoegezaam samenstel in woorden voor de uiting zijner gedachten was. En zoo stond hij in het Paradijs, met God, door het geloof, verkeerende als een man met zijn vriend, den schrik der consciëntie, en daarom de schaamte nog niet kennende.

Dit is, kort saamgevat, het resultaat van het dusver ingesteld onderzoek. Thans komen we tot de verzoeking, die eerst Eva, en door haar Adam, tot overtreding van het proefgebod geleid heeft. Lezing en herlezing van de drie eerste hoofdstukken van Genesis laten toch geen anderen indruk achter, dan dat het, zonder die verzoeking, niet tot die overtreding zou gekomen zijn. Dit vloede uit de oorspronkelijke gerechtigheid dan ook rechtstreeks voort. Zonder verzoeking kon het in den staat der rechtvaardigheid niet strijd, en derhalve zoomin tot val als tot overwinning komen. Jezus verklaart het dan ook uitdrukkelijk, niet Adam was zelfmoordenaar, maar Satan was de menschenmoorder van den beginne. Intusschen lezen we in Gen. 2 van den Satan niets. De verzoeking komt door een dier. Dit nu trekt in hoogte mate de opmerkzaamheid. Mensch en dier was in het Paradijs de eenige rechtstreeksche tegenstelling tusschen twee machten, en uitdrukkelijk was aan den mensch macht en heerschappij over het dier toegezegd; en, wat nog opmerkelijker is, die meerderheid had de mensch over het dier het eerst daardoor uitgeoefend, dat de mensch in zijn taalwereld, door het geven aan elk dier van zijn naam, aan het stonnie dier, als sprekend heerscher, een plaats had toegewezen. Die den naam geeft, heerscht, en het dier, dat tegen dien naam in slechts loeien of brieschen of hinniken kon, droeg daarin het merkteken van zijn lageren, minderen stand. Doch hoor, nu gaat er tot Eva plotseling taal, sprake, gedachtenuiting in woorden van een dier uit. De slang spreekt Eva toe. Dit spreken van de slang was buiten de scheppingsorde. Volgens die orde spreekt God en spreekt de mensch, maar heeft het dier, en dus ook de slang, de gave der sprake niet. Dat het werkelijk uitstooten van verstaanbare klanken daarom bij het dier niet onmogelijk is, weet ieder. Bij enkele vogels wordt dit nog, soms zeer schel en kras, gehoord. Van Bileams ezel bericht ons dit het Mozaïsch verhaal. Waar lucht, keel, tong, tand en lip aanwezig is, welk dit dan ook geen de minste bevreemding. Dat een dier niet spreken kan ligt dan ook aan heel iets anders. Daaraan namelijk dat het niet den gedachtevorm van het bewustzijn bezit, en dus wege het niet tot een taal kan brengen. Wel heeft ook het dier uiting van wil of gewaarwording door geluiden, en zeer terecht is er op gewezen, dat de dieren onderling door deze geluiden elkander allerlei beduiden, of doen merken aan menschen, maar omdat de gedachtevorm ontbreekt, wordt er geen taal in eigenlijken zin geboren. De belachelijke proeven van Professor Gardner, die in een kooi opgesloten, de taal der apen wilde bestudeeren, heeft dit feit niet weerlegd, maar bevestigd. Heel anders daarentegen komt de zaak te

staan, als het dier door een hooger wezen als instrument kan worden gebruikt, en als dit hooger wezen zich van de ademhaling, de keel, de tong, de lip, den tand, kortom van de organen van het dier bedient, om door dat dier te doen, wat dat dier zelf niet kan.

Het hypnotisme heeft op dit terrein zelfs onder menschen verrassende verschijnselen aan het licht gebracht. Dusver meenden we, dat onze eigen spraakorganen alleen ons zelve dienen konden, en dat onze taal alleen het voertuig kon zijn voor onze eigen gedachten. Thans daarentegen weten we ook praktisch, dat de ééne mensch over een ander mensch zulk een macht kan krijgen, dat de sterke den zwakke dwingt hem met zijn mond te dienen, en uit te spreken niet wat die zwakke zelf, maar wat hij, als sterkere, denkt, beoogt en wil. Hier is dus een indringen in de ziel van een mensch tot op dat punt, waar de zenuwen de spreekorganen in beweging brengen, en alnu een spreken door eens anders mond. Waar de mensch dit kan, verwordt het ons in het minst niet, dat ook God een profeet zoo kon aangrijpen, dat die profeet sprak, niet wat hij, maar wat God dacht. Maar wat ons blijft verwonderen is, dat ook bij het dier soortgelijk verschijnsel voorkomt, vooral waar die macht op het dier wordt uitgeoefend, niet door een ander dier, noch door den mensch, maar bij Bileams ezel door God, en bij de slang in het Paradijs door Satan. Het verrassende van dat verschijnsel moest uit dien hoofde ook Eva prikkelen. Ze wist dat het dier niet sprak, dat integendeel in het spreken het teken van de heerschappij van den mensch over het dier lag. Nu er een dier zich hooren liet dat toch sprak, moest dat dus hare opmerkzaamheid treffen. Dat het niet God was, die aldus het dier gebruikte, bleek haar terstond, want wat die slang sprak, ging tegen God in. Ze wist ook dat een andere, vreemde macht zich in die slang geluiden tot haar richtte, en ze ontwaarde eveneens, dat die macht aan God vijandig en met het dierlijke gemeenzaam was. Nu was den mensch door God als plicht opgelegd, niet alleen om den hof te bewoonen, maar ook om den hof te bewaren (Gen. 2: 15). Bewaren nu onderstelt, dat er een macht was, tegen welke het Paradijs beschermd moest worden. Dat er een macht der vernieling bestond, wist de mensch alzoo. Van die macht had hij dusver nog niets ontwaard. Doch nu openbaarde zich die vreemde, die geheimzinnige, die dusver onbekende macht. Ze sprak door dat dier. Ze gebruikte die slang als instrument. En er is alzoo geen twijfel, of Eva werd terstond gewaar, dat ze niet met die slang als gewoon dier, maar met die slang als een beelden dier te doen had.

Bij de vraag, welke die demonische macht was, hoe ze ontstond, en op welke wijze ze werkte, houden we ons niet op. Daarover is genoegzaam gehandeld in de artikelenreeks *Van de Dugelen*. Ook over de vraag, of het wel waarlijk Satan was, die de slang als phonograaf bezigde, behoefte niet getwist, de duidelijke uitspraak van Jezus in Joh. 8:44 stelt dit buiten twijfel. Waarom juist de slang en niet een ander dier gekozen

werd, moet symbolisch verklaard. Slechts zij nog opgemerkt, hoe de slang in het Paradijs het instrumentele dier was, waardoor Satan de vrouw belast, en hoe het nu nog de mensch is, die, in Indie vooral, maar ook elders, door niets dan door geluid van touwen de machtigste slangen betooveren, bezweren, belezen en geheel machteloos maken kan. De echte slangenbezweerder maakt nu nog de woedendste slang enkel door toongeluid volkomen weerloos en slingeret ze als een kabel om zijn lichaam. Doch al stond dit met het gebeurde in het Paradijs in geen verband, in elk geval moet hetgeen daar gebeurd is, niet overdrachtelijk, niet zinnebeeldig, niet als een innerlijke ervaring in Eva's ziel, maar letterlijk, zooals het er staat, worden opgevat. Er is taal in woorden tot Eva gekomen. Die taal ging door de slang van Satan uit. In die taal was bezieling, werd gereedeneerd, werd met onderscheiding van woorden gestreden. Het was een wezenlijke verzoeking, gelijk ze in de woestijn bij de Jordaan aan Jezus overkwam en door Jezus zegevierend doorworsteld is. Alleen met dit verschil, dat aan Jezus Satan zich, zonder tuschenkomst van het dier als instrument, vergreep, en dat Eva door Satan verzoekt is, niet onmiddellijk, maar middellijk, het dier tusschen tredende als de eenige macht die de pas geschapen mensch in het Paradijs als in onderscheiding van zich zelf op deze aarde kende.

Komen we thans tot de verzoeking zelve, dan dient hierbij allereerst de dusver veel te veel verwaarloosde vraag onder de oogen gezien, wat er gebeurd zou zijn, bijaldien Eva niet bezwaken ware. Zou in dat geval de kennis van goed en kwaad voor het eerste menschenpaar gebleven zijn, wat ze was vóór het proefgebod? Zou, bij die onderstelling, geen verandering in 's menschen innerlijk bestaan hebben plaatsgegrepen? En zou hij derhalve, gesteld hij ware niet bezwaken, gebleven zijn die hij was, en hebben voortgeleefd, als had hij nooit een proefgebod ontvangen? Overprijvklig schijnt dit metterdaad zoo. De stem die uit de slang tot Eva kwam zegt: *Als gij daarvan eet, zult gij als God wezen, kennende het goed en het kwaad*. Dus, want dit schijnt er uit te volgen, als ge er niet van eet, zult ge die kennis missen. En dat er in dit zeggen van de slang zekere waarheid lag, valt kwajwillig te ontkennen, als ge op tweeërlei let. Ten eerste hierop, dat er staat: toen ze gezondigd hadden, *verden hun oogen geopend*; wat wederom in zich sluit, dat anders hun oogen gesloten zouden zijn gebleven. En ten andere daarop, dat God na den val in zijn Drieëenig Wezen spreekt: *De mensch is geworden als onder één, kennende het goed en het kwaad*, woorden, die door Calvijn en velen na hem wel in spottenden zin zijn opgevat, als wilden ze zeggen: *Die dwaze mensch beeldt zich nu in, als onzer één te zijn, en goed en kwaad te kennen*. Maar, gelijk we reeds vroeger opmerkten, deze uitlegging is niet vol te houden, want in zulk een spottend zeggen zou geen grond gelegen hebben voor het uitdrijven van den mensch uit het Paradijs, en nog veel minder voor het stellen bij den ingang van het Paradijs van den Cherub met het vlammead zwaard. Op het verband tusschen Satans zeggen:

»Dan zult ge goed en kwaad kennen», het zeggen der Schrift: *Toen werden hun oogen geopend*, en het zeggen des Heeren: *De mensch is geworden kennende het goed en het kwaad*, moet dus wel terdege geleet. Dat de val in zonde een nieuwe wereld van kennis voor Adam ontsloot, en dat die kennis een kennis van goed en kwaad was, mag niet voorgesteld als een leugenachtig verzinsel van Satan. De uitkomst bewees dat er waarheid in lag. En het woord des Heeren heeft het bevestigd. Iets waaruit dan tevens rechtstreeks volgt, dat de mensch, ware hij staande gebleven, aan die wereld van kennis, die zich door de zonde aan hem ontsloot, vreemd zou zijn gebleven, en niet *aldus* het goede en het kwade zou hebben gekend.

Toch volgt hieruit volstrekt niet, dat hij daarom, bij niet-overtreding van het proefgebod, *minder* zou hebben gehad; integendeel ook dan zou hem een *hooger* kennis van goed en kwaad zijn toegekomen, maar op andere wijze, in anderen vorm, op een manier die niet tot den dood, maar tot het leven leidde. Het verschil nu tusschen deze beide vormen van kennis van goed en kwaad, d.i. tusschen den zondigen, dooddelijken vorm, waarin ze Adam thans toekwam, en den heiligen, het leven verheffenden vorm, waarin ze anders zijn deel zou zijn geworden, kan niet anders verklaard, dan uit de tweeërlei betuiging des Heeren, 1<sup>o</sup> dat deze zondige vorm *den dood* bracht, en 2<sup>o</sup>, dat het nu een kennis was, zoals ze in God was, en Gode alleen toekwam. Welk nu is het principieele verschil tusschen de kennis van goed en kwaad gelijk ze in God is, en die afgeleide kennis van goed en kwaad, die bij den mensch hoort? Immers geen ander dan dit, dat God zelf licht en duisternis scheidt, zelf bepaalt wat goed, en diensvolgens wat kwaad is, en alzoo het zedelijke criterium tusschen goed en kwaad in zichzelf bezit, zelf stelt en tegenover alle schepsel doorzet. Dit ter eene zijde, terwijl omgekeerd ter andere zijde de kennis van goed en kwaad voor den mensch, als schepsel, geen andere kan noch mag zijn, dan dat hij *niet zelf* de grenzen van het onderscheid tusschen licht en duisternis, tusschen goed en kwaad, stelt, maar het aanneemt van God, gelijk God het als Schepper gesteld heeft. Hieruit volgt derhalve, dat voor den mensch zondig en goddeloos is alle kennis van goed en kwaad, die hij niet als door God gesteld aanneemt, maar *zelf* stelt, en dat omgekeerd bij den mensch alleen past, alleen waarachtig en heilig is, zulk een kennis van goed en kwaad, als hij aan God ontleent, van God aanneemt, en door God *zich geven laat*. Wil nu daarentegen de mensch dit laatste niet, maar wil hij een kennis van goed en kwaad bezitten, gelijk die alleen in God bestaanbaar is, dan is dat juist zijn opstand, zijn verlaten van zijn positie als schepsel, en het gaan zitten in Gods stoel. Dat is dan wel niet wezenlijk. Het bestaat zoo enkel in zijn verbeelding. Maar voor zijn besef, voor zijn bewustzijn is het dan toch zoo. In zijn leugenwereld stelt hij het aldus. Hij voelt zich dan als kende hij het goed en kwaad gelijk God die kent. Zijn oogen gaan open in een wereld, die als de wereld van leugen eeuwig voor hem gesloten had moeten blijven. En

### De Martelaren.

CCXII.

ROWLAND TAYLOR.

Maria, de dochter van Hendrik VIII en Katharina van Arragon, had den troon van Engeland beklommen en was daarop gehuwd met Filips II, den Spaanschen vorst, wiens regering onze vaderen op zooveel bloed en tranen, zooveel verdrukking en vernedering is te staan gekomen. Zij was evenals hare moeder, een trouwe dochter der Roomsche kerk, wier eerste werk, nadat zij de regering aanvaard had, was het pausdom in Engeland te herstellen en allen, die zich niet voor den paus wilden buigen, ten bloede toe te vervolgen, een werk, waarin zij door haren gemal versterkt werd.

Een der eerste martelaren uit dezen bloedigen tijd, die Maria ook haren toenaam van *de Bloedige* heeft geschonken, was Rowland Taylor, de leeraar van de kerk van Halley in het herzogdom Suffolk. Hij was een man van groote geleerdheid, zowel op het gebied der rechten als der theologie. Hij was zelfs doctor in de rechten en tevens kapelaan van Cranmer, toen hij aartsbischop van Canterbury was.

Hoe trouw hij als leeraar geweest is, kan ons blijken uit het testament, dat hij, kort voor zijnen dood, schreef en waarin hij hem, die zijne predikatiën hadden gehoord, vermaande, om zich toch niet van het Woord van God af te keeren. »Wacht u voor het pausdom, dat u bedriegt.» In de voestappen getrouwen zijnde van Bilney, die het eerst in Halley de waarheid gebracht had, waarvoor hij den marteldood had moeten sterven, had hij

zijne gemeente steeds gewaarschuwd tegen de zonde des Heiligen Geestes en haar gewezen op de genade des Heeren Jezus als den eenigen weg des behouds.

Nadat Taylor gevangen genomen was, heeft hij meermalen een onderzoek naar zijn geloofsbelijdenis moeten doortaan. De kanselier Gardiner liet hem zelfs voor zich komen in tegenwoordigheid van den bisschop van Dunelm en Barne, zijnen eersten secretaris. Bij die gelegenheid zeide de kanselier: »Taylor, gij zijt een der eersten, dien wij tot ons hebben laten roepen, om u bekend te maken met de goedertierenheid des konings en der koningin, door welke ge zult losgelaten worden, mits gij opstaat uit den val, waarin gij als wij onder de regering van Eduard VI gevallen zijt. Indien ge daarentegen weigert naar ons te hooren, zal uw proces voortgezet worden.» Op dat oogenblik zeide de vogelars antwoordde Taylor echter waardiglijk: »Mijnheer, indien ik mij oprichte op de wijze, als gij mij daar voorstelt, zal ik vallen, diep vallen. Want ik geloof, dat de godsdienst, dien wij in de dagen van koningin Eduard voorgestaan hebben, geheel en al in overeenstemming is met Gods Woord. Hiervan wensch ik echter niet af te wijken, zoolang ik leef.»

»Welken godsdienst bedoelt gij?» vroeg Barne, want onder Eduard waren verschillende soorten van godsdiensten. »Ik herinner mij nog een Catechismus uit dien tijd, door den aartsbischop van Canterbury vervaardigd, bedoelt gij den godsdienst, daarin beschreven.» Taylor antwoordde: »In 1548 heeft Cranmer den Catechismus van Justus Jonas vertaald en dit boek heeft in zijn tijd veel goeds gedaan. Maar sedert is een ander boek verschenen op naam en order des konings Eduard (Service Books n<sup>o</sup>). Dit boek, door verscheidene geleerden goedgekeurd en op bevel van het geheele parlement in de kerk toegelaten, is als het ware een hervorming van den Catechismus in alle leerstukken der religie. Hiermede is in ons koninkrijk ingeluid die reformatie, bij welke ik wensch te blijven.»

Hierop vroeg de kanselier hem, of hij zijn boek over de Sacramenten had gelezen. »Zeker» hernam Taylor. »Wat dunkt u er van?» vroeg de kanselier weer. Eer de martelaar kon antwoorden, nam een der omstanders het woord en vleide den schrijver van het boek, beweerde, dat het Taylor wel den mond zou gestopt hebben. Het antwoord van den aangeklaagde stelde hem echter teleur. Kortweg toch zeide hij: »Dit boek bevat vele dingen, die strijdig zijn met Gods Woord.» Dit antwoord kon de kanselier niet verkroppen. Woedend riep hij hem toe: »Gij zijt een onwetende schelm!«

»Onwetend noemt gij mij, kanselier,» sprak Taylor toen weer, en toch heb ik niet zoo weinig gelezen en onderzocht als gij meent. Vooreerst de Heilige Schrift, vervolgens de kerkvaders Augustinus, Chrysostomus, Cyrillus, Origenes e.a. Ook ben ik met het kanoniek en burgerlijk recht bekend, evenals gij.» De kanselier herinnerde daarop, dat theologie toch zijn hoofdstudie was geweest, waarover hij verscheidene boeken en tractaten geschreven had. »Ja,» zeide Taylor, ik ken van u een boek over de ware gehoorzaamheid getiteld; hadt ge er maar meer zoo geschreven.»

Daar Gardiner op dit punt liever niet doorging, bracht hij het gesprek over op zijn geschrift tegen Bucer in zake het huwelijk der priesters. Taylor bekende, dat hij getrouwd was en negen kinderen had gehad, (waarvan vier hem ontslepen waren door den dood). Daarbij handhaafde hij, dat het huwelijk in het algemeen door God gewild en door de natuur geboden werd, terwijl het noch door de Apostelen, noch door de conciliën der eerste Christentijden en de rechtzinnige kerkvaders of belijders den priesters en bisschoppen was ontzegd. Voor het eerste beriep hij zich op Paulus in zijne brieven van Timotheus en Petrus, voor het tweede op de vier algemeene conciliën van Nicea, Constantinopel, Ephese en Chalcedon, alsmede op Chrysostomus.

Taylor's tegenstanders trachten door een beroep op Justinianns' Institutien zijn betoog te weerleggen. Het bleek echter, dat de martelaar hun te machtig was in kennis en weerleggingstrant. De kanselier maakte dus een einde aan het

gesprek, door Taylor te vragen, of hij tot de Roomsche kerk terugkeeren wilde of niet. De martelaar antwoordde: »Door de genade Gods heb ik mij nimmer afgescheiden van de kerk van Christus.» Daarop verzoekt hij zijne familie en vrienden in den kerke te mogen ontvangen. Zonder op deze vraag acht te geven, zeide de kanselier: »Nog deze week zult gij uw vonnis krijgen.»

En dat vonnis kwam weldra. Hij werd veroordeeld om verbrand te worden. Voor hij stierf schreef hij voor de zijnen de redenen op, waarom hij voor kettersch verklaard was en sterven moest. De eerste was, dat hij het huwelijk der priesters had verdedigd, de tweede, dat hij de transsubstantiatie had weerlegd.

Schoon is nog het testament, dat hij zijne vrouw en kinderen naliet. »Vestigt uw vertrouwen op den eenigen zaligmaker Jezus Christus. Geloof in Hem, hoop op Hem, vrees Hem, dient Hem, weest Hem gehoorzaam. Denkt niet, dat ik ga sterven, want ik zal niet sterven, maar eeuwig bij den Heere leven. Ik zal u slechts voor en gij zult mij volgen.»

Om verbrand te worden werd Taylor naar Hadley gevoerd. Onderweg zong hij psalmen. Toen de martelaar op de plaats zijner bestemming gekomen was, sloeg hij zijne oogen op en zag eene groote schare. Toen kon hij zich niet weerhouden om naar aan te spreken en te vermanen tot den Heere te gaan. De gouverneur der provincie, die zelf overgekomen was, om bij uitvoering van het vonnis tegenwoordig te zijn, legde hem het stilzwijgen op. Taylor zweeg en gaf zijn lichaam over aan den beul. Daar stond hij kalm aan den paal, tot de dood hem uit de struifende in de triumferende kerk overbracht. Het volk, dat van deze dingen getuige was, vermaande den martelaar tot volharding. Nu en dan hoorde men hem noemen, »een goeden herder, die zijn leven gaf voor zijne schape.»

Den 22en Januari 1555 stierf de martelaar.

DE GAAY FORTMAN.